

TOLERANSI ORANG MELAYU MENGHARMONIKAN PEMAJMUKAN KAUM DI MALAYSIA

AYU NOR AZILAH MOHAMAD
Kolej Universiti Islam Antarabangsa Selangor
ayunorazilah@kuis.edu.my

MOHAMED ALI HANIFFA
Universiti Utara Malaysia
m.ali@uum.edu.my

WAYU NOR ASIKIN MOHAMAD
Kolej Universiti Bestari, Terengganu
wayu@ucbestari.edu.my

ABSTRAK

Artikel ini membincangkan tentang sifat toleransi orang Melayu yang mengharmonikan pemajmukan dalam pembinaan tamadun Melayu di Malaysia. Objektif kajian ialah untuk melihat beberapa perkara yang menyerlahkan sifat toleransi orang Melayu dalam memberi, menerima dan berkongsi tanah air dengan masyarakat lain khususnya bersama orang Cina serta orang India. Antara perkara yang difokuskan dalam pembinaan hubungan masyarakat majmuk di Malaysia ialah berkaitan dengan tuntutan politik dan parti Perikatan, pengiktirafan taraf kewarganegaraan dan Perkara 153 Perlembagaan Persekutuan Malaysia. Kupasan tentang perkara ini akan menggunakan kaedah kajian kepustakaan dengan pendekatan sejarah. Hasil kajian mendapati bahawa toleransi orang Melayu berjaya mewujudkan masyarakat majmuk, mengharmonikan hubungan antara pelbagai etnik dan mensejahterakan kehidupan seluruh rakyat Malaysia. Sejarah ini penting untuk diketahui dan dihargai oleh warganegara demi merencanakan pembangunan ekonomi serta menstabilkan politik Malaysia hari ini dan akan datang.

Kata kunci: Sifat; toleransi; Melayu; harmoni; Malaysia.

MALAYSIAN TOLERANCE IN HARMONIZING CULTURAL DIVERSITY IN MALAYSIA

ABSTRACT

This article discusses the nature of Malay tolerance that harmonises the development of Malay civilization in Malaysia. The objective of this study is to identify aspects that highlight the nature of tolerance of the Malays in giving, receiving and sharing the homeland with other races, especially with the Chinese and Indians. Among the issues focused on the construction of the pluralistic society relations in Malaysia are related to political claims and Alliance party, recognition of citizenship status and Article 153 of the Federal Constitution of Malaysia. The study used the library research method with historical approach. The findings show that the tolerance of the Malays has succeeded in establishing a pluralistic society, harmonising the

relations between various ethnicities and prospering the lives of all Malaysians. This history is important for Malaysians to know and appreciate for the sake of boosting economic development and stabilising today's and future politics.

Keywords: Natures; tolerance; Malay; harmony; Malaysia.

PENGENALAN

Sorotan sejarah sifat toleransi orang Melayu dalam membina kerjasama antara kaum yang wujud di Malaysia boleh dilihat dalam pelbagai bentuk hubungan yang telah terbina. Antaranya ialah berkaitan dengan tuntutan politik dan Parti Perikatan, pemberian taraf kewarganegaraan, Perkara 153 Perlembagaan Persekutuan Malaysia serta kontrak sosial yang mewujudkan Perlembagaan Persekutuan Malaysia (Ayu Nor Azilah Mohamad et.al, 2019:61). Keharmonian hubungan di antara komuniti Melayu-Cina pernah terjejas kerana pergaduhan kaum berikutan pengunduran tentera Jepun dari Tanah Melayu. Hal yang demikian berlaku kerana pihak Jepun membawa bibit perpecahan kaum sehingga teretusnya prasangka perkauman di antara orang Melayu dan Cina. Orang Melayu pada peringkat awal terpengaruh dengan propaganda komunis kerana dijanjikan peluang untuk mentadbir Tanah Melayu selepas pengunduran tentera Jepun (Mohamed Ali Haniffa, et.al., 2019:116). Perang ideologi yang bermula pada peringkat awal berlarutan menjadi konflik perkauman yang dicituskan oleh komunis (Cheah Boon Kheng, 1981:116).

Lipatan sejarah negara bermula dengan merujuk kepada peristiwa komunis menuntut kemerdekaan penuh dan ingin mewujudkan sebuah Republik Komunis di Tanah Melayu yang akan merangkumi semua bangsa. Idea ini disadari oleh sebahagian golongan intelegensia Melayu. Hal yang demikian terbukti benar apabila Dato' Onn Jaafar mencadangkan agar *United Malays National Organization* (UMNO) membuka pintu keahlian dengan menerima orang Cina dan orang India sebagai ahli. Ini akan mengubah UMNO daripada *United Malays National Organization* kepada *United Malayan National Organization*. Pihak British memang menggalakkan penubuhan sebuah badan politik yang boleh merangkumi semua bangsa agar dapat melepaskan kuasa sedikit demi sedikit kepada pertubuhan itu. Langkah ini juga akan dapat melemahkan perjuangan komunis. Akan tetapi usaha Dato' Onn Jaafar tidak berjaya kerana kebanyakan ahli tidak mahu UMNO diubah daripada sebuah parti Melayu kepada sebuah parti Malayan. Oleh itu, terpaksa Dato' Onn Jaafar berundur dari UMNO (Ariffin Omar, 2007:333). Apabila Tunku Abdul Rahman menjadi Yang Dipertua bagi menggantikan Dato' Onn Jaafar yang meletak jawatan, beliau memberi jaminan mengenai kedudukan kaum lain di Tanah Melayu.

"Berkenaan dengan kaum-kaum lain yang ada dalam negeri ini, kita tidak akan melupakan bahagian mereka. Kaum-kaum yang berada di negeri ini bolehlah saya memberi jaminan bahawa bangsa Melayu ini bukanlah bangsa yang tamak. Sejarah telah membuktikan bahawa kaum-kaum yang berada di Malaya hari ini lebih kaya daripada orang Melayu. Kekayaan mereka ini berpunca daripada orang Melayu yang tidak tamak. Orang bukan Melayu berjaya menjalankan perniagaannya di kampung Melayu, malah mengalahkan peniaga Melayu. Sejarah telah membuktikan bahawa orang Melayu berjiran dengan orang bukan Melayu lebih daripada dua ratus tahun yang lalu. Kita duduk bersama-sama dan berjiran dengan pelbagai kaum di negeri ini. Kita beri kepada mereka apa yang ada kepada kita dengan tidak menunjukkan perasaan cemburu ataupun dengki... (Abd. Manaf Haji Ahmad, 2009:114).

Dato' Onn Jaafar juga memainkan peranan utama dalam pembentukan *Communities Liaison Committee* (CLC) dengan matlamat bagi membentuk hubungan baik dan persefahaman di antara pelbagai kaum di Tanah Melayu (R.K. Vasil, 1980:67).

OBJEKTIF KAJIAN

Artikel ini bertujuan untuk melihat beberapa perkara yang menyerlahkan sifat toleransi orang Melayu dalam memberi, menerima dan berkongsi tanah air dengan masyarakat lain khususnya bersama orang Cina serta orang India. Fokus perbincangan berkaitan dengan tiga perkara yang dilihat sebagai antara interaksi awal dalam pembinaan hubungan masyarakat majmuk di Malaysia. Dengan menggunakan pendekatan sejarah, tiga perkara tersebut ialah tuntutan politik dan parti Perikatan, pengiktirafan taraf kewarganegaraan, dan Perkara 153 Perlembagaan Persekutuan Malaysia.

METODOLOGI KAJIAN

Artikel ini akan menggunakan metodologi kajian kepustakaan dengan pendekatan sejarah. Kajian kepustakaan merupakan perkara asas yang perlu dikuasai oleh seseorang penulis. Penulis perlu membaca dalam bidang dan subbidang yang hendak dikaji. Tanpa pembacaan yang luas, sudah tentu penulis tidak boleh menjelaskan apakah yang hendak dikaji. Proses mencari bahan perlu dirancang dengan teliti dan sistematik supaya bahan yang ditemui memberi makna, bermanfaat dan relevan dengan kajian yang dilaksanakan (Zamri Mahamod & Yahya Othman, 2017: 208-209). Hal ini kerana semua perkara atau benda dalam dunia ini tidak semestinya bersifat material (benda) yang memerlukan kuantiti (sains). Sebaliknya terdapat juga elemen-elemen yang bercirikan sentimental atau berbentuk gagasan yang hanya boleh diungkapkan melalui kata-kata khususnya melibatkan aspek perasaan dan disiplin ilmu dalam bidang sains sosial. Contohnya, sastera, sejarah, agama, budaya, bahasa dan sebagainya yang sangat sesuai digunakan dalam kajian kualitatif (Ghazali Darusalam & Sufean Hussin, 2016: 385).

Seterusnya dalam kajian Nazri Muslim (2011) yang bertajuk "Tahap penerimaan pelajar terhadap peruntukan orang Melayu dalam perlembagaan dari perspektif hubungan etnik di Malaysia." Makalah ini bertujuan untuk mengkaji tahap pengetahuan, kefahaman dan penerimaan dalam kalangan pelajar Institut Pengajian Tinggi Awam terhadap peruntukan orang Melayu dalam Perlembagaan Persekutuan dalam konteks hubungan etnik di Malaysia. Kajian ini melibatkan seramai 800 responden yang dipilih dari empat buah IPTA. Hasil kajian menunjukkan tahap pengetahuan, kefahaman dan penerimaan pelajar terhadap peruntukan orang Melayu dalam perlembagaan adalah tinggi secara keseluruhan. Namun, terdapat perbezaan yang ketara mengenai tahap pengetahuan, kefahaman dan penerimaan pelajar mengikut etnik serta aliran pendidikan. Berdasarkan dapatan kajian, beberapa cadangan telah dikemukakan bagi menangani isu berkaitan dengan peruntukan orang Melayu.

SOROTAN SEJARAH PEMAJMUKAN DI MALAYSIA

Malaysia mempunyai sebuah masyarakat majmuk yang dibentuk oleh penduduk berbilang kaum. Kedatangan imigran ekoran dari galakan British menyebabkan berlakunya proses kemajmukan serta menjadikan masyarakat di Tanah Melayu menjadi lebih unik (Mohamed Ali Haniffa, et.al., 2018:57). Masyarakat majmuk wujud di Malaysia semenjak zaman kerajaan Kesultanan Melayu Melaka apabila berlaku aktiviti perdagangan. Toleransi bermasyarakat dalam kalangan pelbagai

jenis manusia 'dari atas dan bawah angin' menjadi teras keharmonian hidup. Kesederhanaan dan sikap tolak ansur nampaknya mendasari kerukunan kehidupan masyarakat sebuah kota kosmopolitan seperti Melaka (Muhammad Yusoff Hashim, 2015, 172).

Perdagangan mengakibatkan munculnya penempatan-penempatan asing. Para pedagang berulang-alik di antara penempatan di Kepulauan Melayu dengan tempat asal masing-masing. Namun, ada juga yang menetap dan mendirikan rumah tangga dengan wanita tempatan. Kuasa penjajah seperti Portugis, Belanda dan British tidak pernah menyekat kemasukan para imigran asing ini. Malahan, penjajah British menggalakkan kemasukan imigran asing terutama dari Negara China dan India ke Tanah Melayu untuk menjadi tenaga buruh di sektor perlombongan dan perladangan. Kemasukan para imigran asing membawa satu dimensi baharu dalam proses pembentukan masyarakat majmuk di Malaysia (Ruslan Zainuddin, 2005:41). Ekonomi Tanah Melayu ketika zaman kolonial bersifat majmuk. Pekerjaan penduduk diidentifikasi mengikut kumpulan etnik. Setiap kaum hidup berasingan dan mengekalkan cara hidup masing-masing. Namun, sejarah kemajmukan kaum mula menjadi penting apabila pihak Inggeris mengawal dan menguasai negeri-negeri Melayu. Imigran Cina yang terlibat dalam industri perlombongan bijih timah sudah berada di Tanah Melayu seawal tahun 1777 dan menetap di Perak pada tahun 1830 (Patrick Sullivan, 1982:13).

Dengan kemunculan British di Tanah Melayu menyebabkan nilai ketuanan politik Melayu mulai tergugat. British bukan sahaja memperkenalkan polisi yang bertembung dengan rukun teras Melayu tetapi juga mengubah komposisi masyarakat dari bersifat serumpun kepada sebuah masyarakat majmuk (Wan Nurhasniah Wan Husin, 2015:197). Masyarakat Cina dan India telah lama menjadi sebahagian daripada persekitaran sosial dan budaya Semenanjung Tanah Melayu. Namun, dengan campur tangan kuasa British di Tanah Melayu yang bermula pada tahun 1874, arus kedatangan imigran diperhebat. Corak kemasukan ini berterusan untuk beberapa dekad. Hanya dengan penggubalan Ordinan Pengawalan Imigran dan Ordinan Orang Asing pada tahun 1930 dan 1933, baru corak kemasukan golongan imigran ini disekat (Thock Ker Pong, 2007: 21).

Setelah British melaksanakan dasar pentadbiran dengan menggalakkan kemasukan imigran dari China dan India secara besar-besaran pada awal abad ke-19, maka barulah berlaku perubahan dramatik dalam ciri masyarakat Tanah Melayu. Orang Melayu sangat terkejut dengan hasil bancian pada tahun 1931 yang menunjukkan bahawa buat kali pertama, bilangan imigran mengatasi jumlah orang Melayu. Pada tahun 1835, orang Melayu berjumlah 85.9 peratus dan orang Cina hanya 7.7 peratus. Akan tetapi pada 1931, bilangan orang Melayu berkurang kepada 49.2 peratus manakala orang Cina meningkat kepada 33.9 peratus. Bancian ini dikeluarkan dalam suasana zaman kemelesetan pada tahun 1929-1931 yang turut menjejaskan Tanah Melayu. Angka ini menimbulkan rasa panik dalam kalangan golongan intelek Melayu yang mencetuskan kebangkitan nasionalisme Melayu. Ini menjelaskan bahawa peranan banci yang membangkitkan semangat nasionalisme dan gerakan antipenjajah di tanah jajahan. Kewujudan pelbagai kaum yang mengekalkan kebudayaan masing-masing mengakibatkan terbentuknya masyarakat majmuk di Tanah Melayu. Setiap kaum mempunyai agama, bahasa dan cara hidup berlainan. Pada umumnya, terdapat persefahaman dan hubungan yang baik antara komuniti etnik Melayu, Cina dan India. Keharmonian hubungan etnik ini berterusan dan terbukti apabila mereka sama-sama berjuang untuk mendapatkan kemerdekaan Tanah Melayu daripada penjajah British pada 31 Ogos 1957. Ini berterusan apabila Sabah dan Sarawak mengambil keputusan untuk sama-sama membentuk Malaysia pada 16 September 1963 (Shamsul Amri Baharuddin, 2017:34).

Dari segi sejarah, imigran Cina dan India terutamanya lelaki muda dibawa masuk ke Tanah Melayu untuk melaksanakan fungsi ekonomi yang tertentu. Orang Melayu enggan

melakukan kerja buruh sebaliknya terus setia dengan pertanian sara hidup. Tidak seperti orang Melayu, dominasi dan kawalan sosial British terhadap komuniti imigran telah dilaksanakan melalui hubungan majikan-pekerja. Walaupun terdapat bukti yang menunjukkan berlakunya amalan eksploitasi melampau dalam kalangan kuli Cina dan India, namun penentangan terhadap perhubungan ini adalah minimum. Ini disebabkan oleh sifat dasar pengambilan dan amalan pekerjaan yang menekankan kriteria tertentu. Malah pemakaian sistem nilai, lebih menggalakkan hubungan kebergantungan antara majikan dengan pekerja. Pelaksanaan sistem *Kangany* dalam pengambilan buruh India dan perwujudan jawatan *Kapitan Cina* untuk memantau pekerja Cina dalam industri perlombongan bijih timah merupakan dua pendekatan utama yang diguna pakai oleh British bagi menjamin kepatuhan dan mencegah penentangan dalam kalangan imigran (Mohamed Mustafa Ishak, 2014:57).

TUNTUTAN POLITIK DAN PARTI PERIKATAN

Seawal tahun 1920-an, beberapa orang Cina terutama orang Peranakan Cina mendakwa bahawa seperti orang Melayu, mereka tidak boleh dipisahkan dengan negara ini. Dengan itu, mereka juga mendapat hak politik. Akan tetapi orang Melayu tidak mengiktiraf istilah tersebut dan menganggap orang bukan Melayu sebagai orang asing yang tidak mempunyai hak di negeri-negeri Melayu. Contohnya, Rahim Kajai selaku penyokong kuat bangsa Melayu sebagai masyarakat yang dibayangkan politik telah memanggil Pesuruhjaya Tinggi British pada akhir tahun 1920-an untuk menghalang bangsa asing (orang asing atau imigran) daripada menuntut hak dalam negara. British berperanan sebagai pengaman dan penimbang rasa berusaha untuk mengelakkan konfrontasi politik terbuka. Selepas Perang Dunia Kedua, kerajaan British mendakwa mereka berusaha ke arah pemerintahan sendiri oleh rakyat Tanah Melayu. Antara langkah yang diambil ialah melaksanakan perlembagaan Malayan Union pada 1 April 1946 terutamanya dengan pemberian taraf kerakyatan yang sama bagi semua kaum melalui kerakyatan *jus soli*. British juga menggalakkan kerjasama antara kaum melalui pembentukan Jawatankuasa Perhubungan Kaum pada tahun 1948 yang dicadangkan oleh Malcolm MacDonald (Kassim Thukiman, 2002: 142).

Pencabulan ke atas hak-hak orang Melayu menyebabkan Dato' Onn menulis sepucuk surat kepada *Utusan Melayu* pada 23 Januari 1946. Beliau mencadangkan satu kongres diadakan bagi membincangkan masalah itu. Kongres itu dinamakan Kongres 1946. Beliau juga mengesyorkan supaya satu pertubuhan kebangsaan dibentuk bagi mewakili orang Melayu menentang Malayan Union. Pertubuhan itu dinamakan *United Malays Organisation* (U.M.O.). Pertubuhan ini kemudiannya menjadi UMNO (Ramlah Adam, 2002: 9). Dato' Onn Jaafar juga bertindak sebagai pengasas kepada penubuhan parti politik orang Melayu. Kongres 1946 itu kemudian dibubarkan dan digantikan dengan UMNO dalam satu kongres yang telah diadakan di Johor Bahru pada 11 hingga 13 Mei 1946. Dato' Onn Jaafar, Pengerusi Kongres dengan sebulat suara dilantik sebagai Yang DiPertua Agung UMNO dan seterusnya menjadi wakil bagi menyuarakan bantahan orang Melayu mengenai Malayan Union di London (Ramlah Adam, 2013: 50).

Buat kali pertama dalam perkembangan nasionalisme Melayu, orang Melayu bersatu apabila semua pertubuhan Melayu berasaskan negeri telah dibawa bersama di bawah panji-panji UMNO untuk menentang Malayan Union. Slogan *Tanah Melayu untuk orang Melayu* dan *Hidup Malaya* adalah antara ungkapan menarik yang popular untuk menyeru orang Melayu supaya bersatu sebagai satu bangsa dalam menentang gagasan Malayan Union. Penubuhan UMNO di dalam premis Istana Sultan Johor pada 11 Mei 1946 untuk menentang Malayan Union

merupakan satu keunikan hubungan UMNO dengan kerajaan. UMNO terus mengukuhkan pengaruh politik dan ketuanan dalam komuniti Melayu serta bersiap sedia untuk menuntut konsesi politik yang lebih serius dengan membawa kepada kemerdekaan sepenuhnya Tanah Melayu. Ini mungkin boleh berlaku kerana agenda langsung UMNO telah berjaya dicapai iaitu maruah kerajaan telah diinstitusikan semula dan kedudukan bangsa Melayu diperkukuh seperti yang termaktub dalam Perlembagaan Persekutuan Tanah Melayu (Mohamed Mustafa Ishak, 2014:59).

British lebih cenderung ke arah menjadikan Tanah Melayu sebuah negara majmuk berdasarkan dua alasan yang jelas. Pertama, konflik bersenjata yang berterusan dengan komunis yang kebanyakannya bercirikan Cina. Kedua, wujud sebilangan besar imigran yang bersedia untuk menetap di Tanah Melayu. Oleh itu, dengan menafikan tempat yang sah bagi golongan imigran di Tanah Melayu selepas merdeka hanya memberikan kelebihan kepada komunis yang telah bertapak di China dan Korea Utara. Justeru itu, UMNO terpaksa membuat beberapa kompromi asas untuk menampung konsep negara majmuk seperti yang dibayangkan oleh British, jika ingin berperanan lebih besar menjelang dan selepas kemerdekaan Tanah Melayu. Pihak British telah menunjukkan bahawa kemerdekaan hanya akan diberi apabila UMNO bersedia untuk menerima hakikat politik masyarakat majmuk dan bekerjasama dengan orang bukan Melayu dalam mentadbir Tanah Melayu (Mohamed Mustafa Ishak, 2014:140-145).

Kemenangan besar Perikatan dalam pilihan raya perbandaran Kuala Lumpur pada Februari 1952 telah menyedarkan kaum bukan Melayu khususnya MCA. Berdasarkan semangat persefahaman pemimpin-pemimpin UMNO dan *Malaysian Chinese Association* (MCA) di Kuala Lumpur, satu pakatan kerjasama antara kedua-dua parti politik terbesar diadakan dengan nama Perikatan. Pada akhir tahun 1954, *Malayan Indian Congress* (MIC) menyatakan hasrat hendak menyertai Perikatan. Penyertaan MIC dalam Perikatan dialu-alukan kerana telah berjaya menyatukan tiga keturunan besar iaitu Melayu, Cina dan India dalam satu gabungan. Tiap-tiap kaum boleh menyuarakan kepentingan masing-masing melalui Perikatan yang bertindak sebagai penyelar. Ini bertujuan untuk bekerjasama dalam pilihan raya dan tuntutan kemerdekaan (Abd Manaf Haji Ahmad, 2009:192).

Orang Melayu disifatkan sebagai bangsa yang sangat lemah lembut, memiliki ciri lain seperti tegas tetapi masih boleh bertolak ansur (Suhaila Mohamed & Shaiful Bahri Md Radzi, 2015; 286). Kerjasama yang erat antara Melayu dan bukan Melayu terus terjalin apabila British mensyaratkan kemerdekaan hanya diberikan sekiranya rakyat negara ini bersatu padu dan boleh bekerjasama. Jikalau diimbaz kembali sebelum pilihan raya, MCA dan MIC bukanlah parti yang bermotifkan politik tetapi lebih ke arah menjaga kebajikan dan kepentingan kaum masing-masing. Tambahan pula apabila British mengharapkan MCA dapat menyokong kerajaan dan menentang keganasan komunis (Anwar Abdullah, 2004:193). Namun, apabila UMNO mempelawa dan bekerjasama dengan MCA lalu bergabung dan membentuk Perikatan, ternyata tindakan ini memperlihatkan sikap terbuka antara etnik iaitu rela berkongsi kuasa dan bertoleransi demi perpaduan antara kaum (Nazri Muslim, 2017: 105).

Pejabat Tanah Jajahan British berpuas hati kerana bangsa Melayu yang diwakili oleh UMNO sanggup bekerjasama dengan bukan Melayu dalam parti Perikatan. Kerjasama ini dibuktikan melalui persetujuan bersama bangsa Melayu dan bukan Melayu dengan mengemukakan manifesto dalam pilihan raya 1955 atas satu nama iaitu Perikatan. Manifesto tunggal ini telah berjanji hendak melaksanakan perkara-perkara berikut jika Perikatan menang dalam pilihan raya 1955:

- i) Menuntut kemerdekaan daripada British secara aman.
- ii) Mengekalkan hak istimewa orang Melayu.

iii) Memberi kerakyatan kepada bukan Melayu mengikut konsep *jus soli*.

UMNO, MCA dan MIC telah mengukuhkan kerjasama dalam Perikatan sehingga bersetuju menyampaikan memorandum tunggal secara bersama kepada Suruhanjaya Reid. UMNO, MCA dan MIC telah bersetuju dalam memorandum itu mengenai perkara-perkara berikut:

- i) Kerakyatan berasaskan prinsip *jus soli* seperti mana yang dituntut oleh MCA.
- ii) Mengekalkan hak istimewa orang Melayu.
- iii) Kedudukan bahasa, kebudayaan dan agama.

Inilah asas kontrak sosial yang dipersetujui oleh pemimpin Malaysia yang berjaya melahirkan Malaya Merdeka. Ini menggambarkan bahawa orang Melayu dalam UMNO sanggup berkorban dan melupakan kepentingan mereka dalam politik. Kenyataan ini terbukti benar apabila mereka sanggup melepaskan dengan sukarela beberapa kawasan pilihan raya yang sepatutnya ditandingi kepada rakan kongsi politik mereka dalam parti MCA atau kepada MIC. Malah yang lebih besar sekali ialah pengorbanan bangsa Melayu melonggarkan syarat kerakyatan berasaskan *jus soli* yang dibangkang selama ini (Abd Manaf Haji Ahmad: 2009:vii). Sifat keterbukaan dan toleransi orang Melayu ini boleh digambarkan dalam pantun ini;

Adat hidup Melayu terpuji,
Sesama makhluk bersuci hati,
Kepada orang bertanam budi,
Memberi tidak mengharap ganti.

(Nirwana Sudirman & Zulkifley Hamid, 2016: 155)

PENGIKTIRAFAN TARAF KEWARGANEGARAAN

Perancangan pemberian taraf kewarganegaraan bermula sejak awal lagi iaitu apabila Pusat Tenaga Rakyat (PUTERA) dan Majlis Tindakan Bersama Se-Tanah Melayu (*All Malaya Council of Joint Action-AMCJA*) mengusahakan Perlembagaan Rakyat. Perlembagaan Rakyat menegaskan satu kerakyatan bernama *Melayu* yang bersamaan rupa bangsa. Jika Perlembagaan Rakyat diterima, kerakyatan Melayu akan diberi dengan automatik kepada semua orang yang dilahirkan di Tanah Melayu ataupun di luar Tanah Melayu tetapi ayahnya pada waktu kelahirannya mestilah seorang warganegara Melayu atau seorang yang telah bermastautin sekurang-kurangnya selama lapan tahun di Tanah Melayu. Pemohon kerakyatan itu mesti lulus satu ujian lisan yang mudah dalam bahasa Melayu dan bersumpah akan taat setia kepada Persekutuan Tanah Melayu atau Malaya. Pengisytiharan Darurat pada bulan Jun 1948 telah menggagalkan idea ini. Walau bagaimanapun, usaha PUTERA-AMCJA membuktikan bahawa pada masa awal itu sudah ada langkah yang diambil oleh orang Melayu dan bukan Melayu untuk mewujudkan kerakyatan yang boleh merangkumi semua kaum di Tanah Melayu (Ariffin Omar, 2007: 331-332).

Dalam laporan Malcolm Macdonald kepada Setiausaha Negara bagi Tanah Jajahan, *Communities Liaison Committee* (CLC) bersetuju sebulat suara bahawa 'orang Melayu mempunyai kedudukan yang istimewa dalam Persekutuan disebabkan hakikat bahawa selama berabad-abad Malaya telah menjadi satu-satunya tempat tinggal mereka. Malah Melayu menunjukkan imej sebuah bangsa masyarakat yang berasal-usulkan Tanah Melayu (Azzurin Mohd Yassin & Mas Rynna Wati Ahmad, 2018; 303). Begitu juga bahawa negara ini termasuklah sembilan negeri Melayu yang mempunyai pemerintah dalam hubungan Perjanjian

dengan raja, pemerintah dan negara juga diiktiraf pada peringkat antarabangsa. CLC ditubuhkan pada tahun 1949 dengan membawa agenda penting iaitu berkaitan dengan projek yang memerlukan tolak ansur daripada semua kumpulan etnik. Ini melibatkan kesediaan untuk mentakrifkan semula kewarganegaraan persekutuan sebagai satu cara untuk membuka kewarganegaraan itu kepada lebih ramai orang bukan Melayu yang jelas “berfikiran Malaya.” Oleh itu, perluasan kewarganegaraan Persekutuan ini boleh membuka pintu untuk pembentukan kewarganegaraan “nasional” Tanah Melayu merdeka yang ditetapkan secara umum (Mohamed Mustafa Ishak, 2014:70).

Laporan selanjutnya menyatakan bahawa:

‘Dipersetujui sebulat suara bahawa matlamat dalam Persekutuan Tanah Melayu ialah penubuhan kerajaan sendiri yang mempunyai status kedaulatan, dan kerakyatan perlu diwujudkan untuk semua rakyat yang layak tanpa mengira ras ... Jawatankuasa bersetuju bahawa kedudukan istimewa orang Melayu ini dilindungi, yang tujuannya ialah untuk memastikan bahawa mereka tidak dikuasai dari segi politik di negara mereka, dan bahawa seiring dengan masa yang berjalan mereka juga mengambil bahagian yang semakin penting dalam kehidupan ekonomi negara. Persetujuan daripada pemimpin Cina dan bukan Melayu yang lain terhadap prinsip ini adalah berharga. Tertakluk kepada yang ini, yang tidak dianggap termasuk dalam konflik dengan prinsip yang kini diucapkan, telah dipersetujui bahawa semua rakyat Persekutuan yang menjadi warganegara dalam masa terdekat harus menikmati taraf, keistimewaan dan peluang yang sama di dalam Persekutuan tanpa mengira ras. Persetujuan daripada pemimpin-pemimpin Melayu dalam Jawatankuasa ini penting dan meninggalkan kesan yang sangat baik kepada kawan mereka yang bukan Melayu. Maklumat yang boleh diperolehi daripada keputusan yang dicapai oleh elit pelbagai etnik semasa perbincangan CLC adalah bahawa orang Melayu bersedia untuk menerima orang bukan Melayu sebagai warganegara yang sama dengan diri mereka sendiri dengan syarat orang bukan Melayu pula bersetuju untuk menerima orang Melayu sebagai pemilik sah Tanah Melayu dan oleh itu akan diberi hak istimewa untuk melindungi dan memperbaiki taraf kedudukan sosioekonomi mereka (Mohamed Mustafa Ishak, 2014:71).

Suruhanjaya Reid menerima sebanyak 131 memorandum daripada pelbagai pihak dan organisasi, namun hanya memorandum daripada parti Perikatan yang memberi impak besar kepada penggubalan draf akhir perlembagaan kemerdekaan yang dicadangkan. Dalam laporan Suruhanjaya Reid telah membahagikan formula untuk pemberian kewarganegaraan di Tanah Melayu yang merdeka kepada empat kategori:

- i) mereka yang sudah memiliki hak kewarganegaraan;
- ii) mereka yang lahir di Persekutuan pada atau selepas Hari Merdeka;
- iii) mereka yang dilahirkan di Persekutuan sebelum Hari Merdeka dan bermastautin di sana pada Hari Mereka; dan
- iv) mereka yang bermastautin di Persekutuan pada Hari Merdeka tetapi tidak dilahirkan di sana.

Pembahagian ini membayangkan bahawa Suruhanjaya itu tidak bersedia untuk mengesyorkan prinsip *jus soli* yang mempunyai kesan retrospektif, seperti yang dituntut oleh beberapa golongan bukan Melayu (Mohamed Mustafa Ishak, 2014:73). Pada tahun 1950, hampir 1 375 000 orang menjadi warganegara Persekutuan Tanah Melayu. Daripada jumlah itu, 500 000 orang Cina dan 230 000 orang India diterima sebagai warganegara Persekutuan. Walaupun ada pendapat yang mengatakan bahawa kerakyatan yang diberi kepada bangsa-bangsa bukan Melayu

merupakan satu tanda kemunculan bangsa atau negara-negara bagi Persekutuan Tanah Melayu (Ariffin Omar, 2007: 332).

Peningkatan amat mendadak bilangan orang bukan Melayu yang memperoleh kerakyatan Tanah Melayu telah berlaku selepas 31 Ogos 1957. Akibat kelonggaran dalam syarat-syarat mendapatkan kerakyatan, lebih 120 000 orang asing telah memperoleh kerakyatan Tanah Melayu dalam tempoh empat bulan selepas tarikh itu. Kemudian dalam tahun 1958 sahaja sejumlah 822 567 lagi orang asing diberi kerakyatan Tanah Melayu. Hasilnya, menjelang pilihan raya pada tahun 1959 kira-kira sejuta orang asing yang baru mendapat kerakyatan telah terlibat secara langsung atau tidak langsung dalam proses menentukan kerajaan dan masa depan negara. Sehingga pilihan raya 1969 kira-kira 1.7 juta orang bukan Melayu mendapat hak politik sebagai rakyat Malaysia. Orang asing yang dahulunya berada di Tanah Melayu semata-mata untuk mencari rezeki dan kekayaan kini menjadi manusia politik yang boleh membuat tuntutan politik serta mencabar hak dan kedudukan politik masyarakat peribumi. Jati diri Melayu yang pada masa dahulu bertaraf satu bangsa politik yang membentuk teras dan penentu watak kebangsaan serantau tiba-tiba dikerdikan menjadi satu bahagian atau golongan daripada suatu bangsa serta kebangsaan baharu yang diwujudkan hasil penjajahan British. Orang Melayu terpaksa berkongsi hak dan kuasa politik dengan kelompok-kelompok lain yang mengasak untuk segera mendapat persamaan hak dalam semua segi (Abdul Rahman Haji Ismail, 2007:352).

PERKARA 153 PERLEMBAGAAN PERSEKUTUAN MALAYSIA

Perlembagaan merupakan undang-undang agung sesebuah negara. Perlembagaan menjadi sumber undang-undang tertinggi bagi sesebuah negara berdaulat dan setiap individu perlu mematuhi keluhurannya. Perlembagaan adalah sebagai panduan mengatur dan menyelaras pemerintahan sesebuah negara. Bahkan, perlembagaan juga berperanan sebagai satu panduan bagi pembentukan undang-undang sama ada di pihak kerajaan, rakyat dan sesiapa sahaja. Di Malaysia, tidak ada satu institusi yang boleh mengatasi ketertinggian Perlembagaan Persekutuan. Sejarah dan latar belakang pembentukan Perlembagaan Persekutuan Malaysia adalah satu perkara yang menarik. Kewujudan perlembagaan negara telah melalui liku-liku sejarah dan perjuangan yang getir (Asnarulkhadi Abu Samah & Jayum A. Jawan, 1997: 133).

Dari segi dokumen, Perlembagaan merujuk kepada Perlembagaan Persekutuan dan perlembagaan-perlembagaan negeri di Malaysia. Sejarah perlembagaan perlu dipaparkan untuk menelaah semangat dan tujuan sesuatu peruntukan itu (Abdul Aziz Bari, 2008:12). Ini bermula dengan memorandum Perikatan yang telah diserahkan kepada Suruhanjaya Reid oleh satu rombongan Perikatan yang terdiri daripada Datuk Abdul Razak, Encik Mohammad Khir Johari, V.T. Sambanthan, Bong Pang Hwa, Ng Ek Tiong dan Ramanathan yang diketuai oleh Tunku Abdul Rahman pada 27 September 1956. Menurut Suruhanjaya Reid bahawa memorandum yang diterima daripada parti Perikatan itu sebagai satu memorandum yang berpatutan dan terbaik kerana gambaran yang jelas sebagai mewakili tiga kaum terbesar di negeri ini melalui parti Pertubuhan Kebangsaan Melayu Bersatu (UMNO), Persatuan Cina Malaya (MCA) dan *Malayan Indian Congress* (MIC). Memorandum itu pula digubal melalui penyelidikan yang sangat teliti oleh pakar undang-undang.

Memorandum Perikatan ini membuktikan bahawa semua bangsa dan kaum yang terdiri daripada Melayu, Cina dan India yang tercantum dalam Perikatan itu bersetuju mengenai semua perkara. Jika disemak semula perlembagaan Malaysia, dapat dilihat keseluruhan kandungan memorandum Perikatan dimasukkan ke dalam Perlembagaan Persekutuan yang ada sekarang. Tidak ada sebab bagi mana-mana pihak untuk mempertikaikannya sekarang kerana telah

dipersetujui bersama oleh UMNO yang mewakili Melayu, MCA yang mewakili Cina, dan MIC yang mewakili kaum India. Perlembagaan Persekutuan menjadi kukuh dan praktikal serta dihormati kerana suruhanjaya ini telah meminta cadangan dan pandangan daripada bukan sahaja parti-parti politik tetapi juga orang ramai, individu-individu termasuklah Raja-raja Melayu. Perkara ini menjelaskan bahawa Perlembagaan Persekutuan sekarang ini telah mendapat persetujuan dan pandangan daripada semua rakyat Malaysia. Bertitik tolak daripada toleransi umat Melayu terhadap bangsa lain maka jaminan perundangan telah memaktubkan di dalam Perlembagaan yang merdeka (Hairol Anuar Mak Din, 2009:175).

Inilah yang dikatakan kontrak sosial atau kontrak politik di Malaya yang berjaya melahirkan bangsa Malaysia berjaya dan cemerlang di kaca mata dunia ketiga, malah negara-negara maju turut mengiktirafnya. Memorandum ini membuktikan kesungguhan Perikatan dan kemudian Barisan Nasional untuk mentadbir negara ini dengan adil dan saksama. Tidak ada mana-mana parti politik lain yang mengemukakan memorandum yang lengkap seumpama ini. Penyata dan syor perlembagaan itu dirujuk kepada sebuah badan yang mewakili Raja-raja Melayu, kerajaan Perikatan dan kerajaan British untuk dikaji, dipinda dan kemudiannya dihantar ke London untuk persetujuan kerajaan British. Suruhanjaya itu mengesyorkan satu Perlembagaan Persekutuan bagi seluruh negeri sebagai sebuah negara yang berpemerintahan sendiri di dalam lingkungan Komanwel berdasarkan demokrasi berparlimen. Penyata itu menunjukkan banyak perkara diambil daripada cadangan-cadangan Perikatan dengan beberapa pindaan dan setengah cadangan daripada Majlis Mesyuarat Raja-raja termasuk hasil pertimbangan suruhanjaya itu sendiri (Abd. Manaf Haji Ahmad, 2009:286).

Semasa merangka perlembagaan tersebut, kaum Melayu dan bukan Melayu bersetuju atas beberapa perkara yang sangat penting kepada kestabilan negara yang merujuk kepada kontrak sosial. Melalui kontrak sosial ini, orang bukan Melayu diberikan hak kewarganegaraan yang longgar berasaskan prinsip *jus soli*. Manakala orang Melayu diperuntukkan dalam Perlembagaan mengenai agama Islam sebagai agama persekutuan, bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan dan kedudukan istimewa orang Melayu serta kedudukan Raja-raja Melayu atau yang dipanggil sebagai unsur-unsur tradisi dalam perlembagaan (Nazri Muslim, 2017: 23). Perlembagaan Persekutuan Tanah Melayu 1957 dikuatkuasakan sehingga ke hari ini dengan beberapa pindaan dilakukan. Contoh pindaan yang telah dibuat ialah Akta Malaysia yang diluluskan dalam tahun 1963 meminda Perkara 1 (1) dan (2) untuk kemasukan Sabah, Sarawak dan Singapura serta menukarkan nama Persekutuan Tanah Melayu kepada Persekutuan Malaysia (Mardiana Nordin & Hasnah Hussiin, 2014:249).

Pembentukan Perlembagaan Persekutuan merupakan hasil tolak ansur antara pelbagai kaum di negara ini ketika penubuhan Persekutuan Tanah Melayu. Persetujuan melonggarkan syarat-syarat kewarganegaraan oleh pemimpin-pemimpin Melayu membolehkan para pemimpin bukan Melayu mengakui kedudukan istimewa orang Melayu dan orang Islam. Pembentukan gagasan Persekutuan Malaysia pada 16 September 1963 menyebabkan taraf kedudukan istimewa diperluas kepada kaum bumiputera di Sabah dan Sarawak. Kedudukan istimewa orang Melayu dan bumiputera dimaktubkan menurut Perkara 153 Perlembagaan Persekutuan Malaysia (Zainal Abidin Borhan et. al. 2014: 339).

Kaum Cina dan India dalam MCA dan MIC menerima hakikat sejarah negara ini dan bersedia secara sukarela, menerima dan memperakui hak keistimewaan orang Melayu semenjak turun temurun. Mereka turut memperakui agama Islam sebagai agama rasmi negara ini. Sememangnya Perkara 153 dan soal kewarganegaraan menjadi mercu tanda kepada kewujudan negara Malaysia sekarang ini. Setiap bangsa mempunyai negaranya sendiri. Orang Cina mempunyai Tanah Besar China manakala orang India pula dengan negara India. Keturunan Cina

dan India yang lahir di negara ini dan menumpukan taat setia yang tidak berbelah bahagi, mempunyai hak menjadi rakyat negara ini dan menikmatinya sebagai bangsa Malaysia. Bagi memastikan masyarakat bumiputera mendapat akses kepada semua sektor ekonomi dan memperoleh bahagian yang lebih saksama daripada kekayaan negara, peruntukan Perlembagaan Persekutuan diperluaskan kepada pelbagai dasar kerajaan (Mohamed Mustafa Ishak, 2014:106).

Kedudukan istimewa orang Melayu adalah unsur tradisi yang keempat. Perkara 153 memberikan tanggungjawab yang berat kepada Yang di-Pertuan Agong untuk memelihara kedudukan istimewa orang Melayu dan bumiputera negeri Sabah dan Sarawak serta kepentingan sah kaum-kaum lain. Dalam perjanjian-perjanjian awal antara raja-raja Melayu dengan kerajaan British, peruntukan untuk mengutamakan penduduk berbangsa Melayu tidak diperlukan kerana negara ini adalah sebuah negara Melayu dan tiada siapa pun pada masa itu menyoal akan hak serta kedudukan istimewa dinikmati oleh orang Melayu. Akan tetapi akibat beberapa perjanjian dengan kerajaan British iaitu raja-raja Melayu dikehendaki menurut nasihat British dalam semua hal-ehwal kecuali adat istiadat Melayu dan agama Islam. Justeru itu, hak dan kedudukan istimewa orang Melayu sedikit demi sedikit disedari telah dihakis. Pembukaan lombong-lombong bijih dan ladang getah serta dasar 'pintu terbuka' imigresen pada awal abad ini menyebabkan orang-orang Melayu dipinggirkan di kampung-kampung mereka. Dari segi ekonomi dan pendidikan, mereka tidak dapat bersaing dengan kaum pendatang yang masuk ke negeri ini untuk bekerja di lombong-lombong dan ladang getah.

Selepas perang, kerajaan British merasakan mereka bertanggungjawab ke atas kaum pendatang yang menetap di negara ini. Mereka menganggap sistem pemerintahan sebelum perang tidak lagi sesuai dan dengan demikian mereka mula melangkah ke arah memudahkan serta memperbaharui sistem tersebut. Dalam mencapai matlamat dasar inilah Perlembagaan Malayan Union diperbuat pada 27 Mac 1946 dan berkuatkuasakan pada 1 April 1946. Di bawah perlembagaan ini bukan sahaja tidak disebut akan hak dan keistimewaan orang Melayu, akan tetapi apa jua kuasa, keistimewaan dan kedudukan yang dimiliki oleh raja-raja Melayu semuanya dikurangkan kepada hanya untuk maksud formaliti dan dalam perkara yang kecil-kecil sahaja (Ruslan Zainuddin, 2010:221). Ini disebabkan kuasa mentadbir negara diambil alih oleh seorang Gabenor British yang dibantu oleh Majlis Mesyuarat Kerja Kerajaan dan Majlis Perundangan. Namun, Malayan Union diganti dengan Persekutuan Tanah Melayu 1948, Pesuruhjaya Tinggi Persekutuan bertanggungjawab melindungi kedudukan istimewa orang Melayu dan kepentingan sah kaum-kaum lain. Apabila negara mencapai kemerdekaan pada 31 Ogos 1957, tanggungjawab Pesuruhjaya Tinggi Persekutuan dipindahkan ke bahu Yang di-Pertuan Agong. Pembentukan Malaysia pada 1963 membawa satu lagi dimensi kepada hubungan etnik di Malaysia. Dengan kemasukan Sabah dan Sarawak, kedudukan etnik bumiputera di kedua-dua negeri tersebut diberikan status yang sama sebagaimana orang Melayu, iaitu mereka turut dimasukkan ke dalam Perkara 153. Ini menunjukkan bahawa Perlembagaan Persekutuan adalah hasil kompromi antara tiga etnik terbesar pada ketika itu yang terdiri daripada Melayu, Cina dan India melalui UMNO, MCA dan MIC. Proses tawar-menawar tersebut mewujudkan keseimbangan kepentingan pelbagai etnik dalam Perlembagaan Persekutuan sekarang. Jelaslah bahawa pada tahun 1957, sewaktu penggubalan perlembagaan, orang Melayu dan bukan Melayu begitu menjaga kepentingan mereka bagi sebuah negara yang merdeka (Nazri Muslim, 2017: 130).

Apabila Sabah dan Sarawak memasuki Persekutuan pada tahun 1963, kedudukan istimewa bumiputera kedua-dua negeri itu diiktiraf sebagai sebahagian daripada tanggungjawab Yang di-Pertuan Agong di bawah perkara 153. Perkara 153 berkaitan kuota dalam beberapa lapangan yang berikut;

- i) jawatan dalam perkhidmatan awam Persekutuan;
- ii) pemberian biasiswa, derma siswa dan bantuan pendidikan serta latihan yang diberikan oleh Kerajaan Persekutuan; dan
- iii) pengeluaran permit dan lesen yang dikehendaki oleh undang-undang untuk sesuatu perniagaan atau perusahaan (Tun Mohd. Salleh Abas, 2006:53-54).

KESIMPULAN

Masyarakat Melayu mempunyai norma kehidupan yang saling hormat menghormati tanpa mengira kaum, warna kulit dan agama. Selain itu, orang Melayu juga mengutamakan amalan bermusyawarah dalam kehidupan bermasyarakat. Sejarah membuktikan bahawa sikap toleransi orang Melayu dalam menerima kedatangan orang luar ke Tanah Melayu sama ada meraikan kedatangan pihak penjajah atau pun kemasukan orang Cina dan India yang dikelompokkan sebagai golongan bukan Melayu. Biarpun hakikat kedatangan mereka itu bermatlamatkan ekonomi semata-mata tetapi akhirnya mereka turut bertekad untuk menjadi warganegara Malaysia. Untuk itu, orang Melayu bersetuju memberikan taraf kewarganegaraan yang sama kepada golongan bukan Melayu dan kedudukan mereka juga diiktiraf oleh Perlembagaan Persekutuan Malaysia sehingga ke hari ini.

Malah, golongan bukan Melayu diberi peluang untuk terus mengekalkan dan mengamalkan budaya, adat resam, bahasa serta agama yang dibawa bersama-sama ketika penghijrahan ke Tanah Melayu dahulu. Contohnya, dalam Perlembagaan Persekutuan Malaysia menyatakan bahawa Perkara 3 (1), berkenaan kedudukan agama Islam sebagai agama rasmi di Persekutuan tetapi Perlembagaan turut memberi kebebasan kepada semua individu untuk mengamalkan agamanya sendiri dengan cara aman dan harmoni di mana-mana bahagian Persekutuan. Kontrak sosial yang termateri secara bersama harus difahami oleh generasi hari ini. Ini bertujuan agar dapat memberi dan membentuk kefahaman yang tepat berkaitan dengan persetujuan kerjasama antara orang Melayu dengan orang bukan Melayu suatu masa dahulu. Ini jelas menunjukkan bahawa sikap penerimaan orang Melayu dengan orang bukan Melayu telah mewujudkan masyarakat majmuk di Malaysia yang harmoni sehingga ke hari ini.

RUJUKAN

- Abd. Manaf Haji Ahmad. 2009. *Kontrak Sosial*. Kuala Lumpur: Utusan Publications & Distributors Sdn. Bhd.
- Abdul Aziz Bari. 2008. *Perlembagaan Malaysia: Asas-asas dan Masalah*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Abdul Rahman Haji Ismail (peny.). 2007. *Malaysia: Sejarah Kenegaraan dan Politik*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Anwar Abdullah. 2004. *Biografi Dato' Onn Hidup Melayu*. Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Ariffin Omar. 2007. Dari Malayan Union ke 13 Mei. Dlm. Abdul Rahman Haji Ismail (peny.). *Malaysia: Sejarah Kenegaraan dan Politik*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Asnarulkhadi Abu Samah & Jayum A. Jawan (peny.). 1997. *Kenegaraan Malaysia*. Serdang: Penerbit Universiti Putra Malaysia.

- Ayu Nor Azilah Mohamad, Mohamed Ali Haniffa, Wayu Nor Asikin Mohamad. 2019. Perlembagaan Persekutuan Malaysia Mengharmonikan Ikatan Masyarakat Majmuk di Malaysia. *Journal of Muwafaqat*, 2(1), 60-74.
- Azzurin Mohd Yassin & Mas Rynna Wati Ahmad. 2018. Konsep Jati Diri Melayu Dalam Puisi Catatan Kembara "Nota Kecil Menyeberang Usia". *Jurnal Melayu*, 17(2), 299-311.
- Cheah Boon Kheng. 1981. Sino Malay Conflicts in Malaya, 1945-1946: Communist Vendetta and Islamic Resistance. *Journal of Southeast Asian History*, 12(1), 108-117.
- Ghazali Darusalam & Sufean Hussin. 2016. *Metodologi Penyelidikan Dalam Pendidikan: Amalan dan Analisis Kajian*. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.
- Hairol Anuar Mak Din. 2009. *Sejarah Malaysia 1400-1969: Satu Evolusi*. Bangi: Kolej Universiti Islam Antarabangsa Selangor.
- Kassim Thukiman. 2002. *Malaysia: Perspektif Sejarah dan Politik*. Johor: Penerbit Universiti Teknologi Malaysia.
- Mardiana Nordin & Hasnah Husiin. 2014. *Pengajian Malaysia*. Selangor: Oxford Fajar Sdn. Bhd.
- Mohamed Mustafa Ishak. 2014. *Politik Bangsa Malaysia: Pembinaan Bangsa dalam Masyarakat Pelbagai Etnik*. Kuala Lumpur: ITBM & UUM Press.
- Muhammad Yusoff Hashim. 2015. *Kesultanan Melayu Melaka*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Mohamed Ali Haniffa, Ayu Nor Azilah Mohamad, Mohan Rathakrishnan. 2018. Konflik Perkauman Cina-Melayu Selepas Pendudukan Jepun di Tanah Melayu: Pandangan Berdasarkan Akhbar *Seruan Ra'ayat*. *International Journal of Education, Psychology and Counseling*, 3(7), 54-70.
- Mohamed Ali Haniffa, Nor Azlah Sham Rambely, Ayu Nor Azilah Mohamad. 2019. Api Dalam Sekam: Menelusuri Faktor Pencetus Konflik Perkauman Melayu-Cina Selepas Pendudukan Jepun. *Jurnal Antarabangsa Dunia Melayu*, 12(1), 109-123.
- Nazri Muslim, Faridah Jalil, Abdul Aziz Bari, Mansor Mohd Noor, Khairul Anwar Mastor. 2011. Tahap Penerimaan Pelajar Terhadap Peruntukan Orang Melayu Dalam Perlembagaan Dari Perspektif Hubungan Etnik Di Malaysia. *Jurnal Kemanusiaan*, 18(9), 105-125.
- Nazri Muslim. 2017. *Islam dan Melayu dalam Perlembagaan: Tiang Seri Hubungan Etnik di Malaysia*. Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Nirwana Sudirman & Zulkifley Hamid. 2016. Pantun Melayu Sebagai Cerminan Kebitaraan PERENGGU Minda Melayu. *Jurnal Melayu*, 15(2), 145-159.
- Ramlah Adam. 2002. *Sumbanganmu Dikenang*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Ramlah Adam. 2013. *Gerakan Politik Melayu 1945-1957*. Kangar: Penerbit Universiti Malaysia Perlis.
- Ruslan Zainuddin, Mahadee Ismail & Zaini Othman. 2005. *Kenegaraan Malaysia*. Selangor: Fajar Bakti Sdn. Bhd.
- Ruslan Zainuddin (peny.). Mohd. Mahadee Ismail & Zaini Othman. 2010. *Kenegaraan Malaysia*. Selangor: Oxford Fajar Sdn. Bhd.
- R.K. Vasil. 1980. *Ethnic Politics in Malaysia*. New Delhi: Radiant Publishers.
- Shamsul Amri Baharuddin. 2017. *Modul Hubungan Etnik*. Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Sullivan, Patrick. 1982. *Social Relations Of Dependence In A Malay State: Nineteenth Century Perak*. Kuala Lumpur: Art Printing Works.
- Suhaila Mohamed & Shaiful Bahri Md Radzi. 2015. Makan Dan Makanan Dalam Kesusasteraan Melayu. *Jurnal Melayu*, 14(2), 274-290.

- Thock Ker Pong. 2007. *Ketuanan Politik Melayu: Pandangan Kaum Cina*. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.
- Tun Mohd. Salleh Abas. 2006. *Prinsip Perlembagaan & Pemerintahan di Malaysia*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Wan Norhasniah Wan Husin. 2015. *Peradaban dan Perkauman di Malaysia: Hubungan Etnik Melayu-Cina*. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.
- Zainal Abidin Borhan, Ahmad Hakimi Khairuddin, Noor Hasnoor Mohamad Nor. 2014. *Tamadun Melayu Sebagai Asas dan Kelangsungan Tamadun Malaysia*. Dlm. Ab. Aziz Mohd Zin. *Tamadun Islam dan Tamadun Melayu*. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.
- Zamri Mahamod & Yahya Othman. 2017. *Penulisan Akademik Dalam Bidang Sains Sosial*. Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.

Biodata Penulis:

Ayu Nor Azilah binti Mohamad bertugas sebagai pensyarah di Jabatan Kenegaraan dan Pengajian Ketamadun, Pusat Pengajian Teras, Kolej Universiti Islam Antarabangsa Selangor (KUIS).

Mohamed Ali bin Haniffa merupakan Pensyarah Kanan di Jabatan Pengajian Tamadun dan Falsafah, Pusat Pengajian Bahasa, Tamadun dan Falsafah, Universiti Utara Malaysia. Turut memegang jawatan sebagai Penolong Setiausaha Kehormat di dalam Persatuan Sejarah Lisan Malaysia (PSLM).

Wayu Nor Asikin binti Mohamad bertugas sebagai pensyarah di Jabatan Pengajian Bahasa. Bahagian Pembangunan Usahawan dan Pengajian Bahasa. Kolej Universiti Bestari. Setiu. Terengganu.